

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı

KADIN KOOPERATİFLERİ

BİLDİRİ ÖZETLERİ

23-24 Aralık 2023
İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
NeoTech Kampüsü

23-24 Aralık

2023

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı Bildiri Özetleri

Kadın Kooperatifleri

ISBN: 978-625-00-1865-1

©Copyright 2023

Kitabın yayın hakları İstanbul Nişantaşı Üniversitesi'ne aittir. Yazılı izin olmaksızın, kitabın tümünü veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayını, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Yer: İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

Adres: Maslak Mahallesi, Taşyoncası Sokak, No: 1V ve No:1Y

Bina Kodu: 34481742, 34398 Sarıyer/İstanbul

İletişim: info@inugender.com

Web: www.inugender.com

BİLİM KURULU

- Prof. Dr. Alexandra Chapman, Ulster Üniversitesi
- Prof. Dr. Ann Marie Gray, Ulster Üniversitesi
- Prof. Dr. Ayça Ergun Özbolat, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- Prof. Dr. Bahar Rumelili, Koç Üniversitesi
- Prof. Dr. Çiğdem Üstün, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Funda Yalım, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Göknur Akçadağ, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Hande Eslen Ziya, Stavanger Üniversitesi
- Prof. Dr. İlhami Çolak, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Jennifer Hamilton, Ulster Üniversitesi
- Prof. Dr. Kürşat Yalçın, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Markus Ketola, Edinburgh Üniversitesi
- Prof. Dr. Recep Kök, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Sibel Kalaycıoğlu, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- Prof. Dr. Uğur Yozgat, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Prof. Dr. Yıldız Ecevit, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- Doç. Dr. Ayşe İdil Aybars, Ortadoğu Teknik Üniversitesi
- Doç. Dr. Rahime Kürüm Süleymanoğlu, Bahçeşehir Üniversitesi
- Doç. Dr. Rüştü Salim Savaş Biçer, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Doç. Dr. Tacettin Gökhan Özçelik, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Anna McKeever, Hertfordshire Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Berna Özcan Aksoy, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Duygu Uludağ, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Fırat Demirkol, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Hazar Dördüncü, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Nazlı Kazanoğlu, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Olcay Ölçen, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Parla Onuk, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Morçişek, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi
- Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Özkurt Dördüncü, İstanbul Nişantaşı Üniversitesi

DÜZENLEME KURULU

Berhu Erdoğan Uysal

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Psikoloji Bölümü Araştırma Görevlisi

Çiğdem Üstün

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Elif Konaç

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Yeni Medya Bölümü Araştırma Görevlisi

Elif Ezgi Keleş

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi

Fatma Nur Arslan

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Halkla İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi

Fırat Demirkol

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Güldane Nihan Bengül Akgül

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi İşletme Bölümü Araştırma Görevlisi

Nazlı Kazanoğlu

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Bölüm Başkanı

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı Kongre Düzenleme Başkanı

Sedat Erdem Özsezer

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Araştırma Görevlisi

Tacettin Gökhan Özçelik

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi

Zeynep Özkurt Dördüncü

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksek Okulu Müdürü

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Koordinatörü

İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

İçindekiler

COVID - 19, Sürdürülebilir Kalkınma ve Küreselleşmeye Etkileri.....	6
Çiğdem Üstün.....	6
Kadın Kooperatiflerine Betimsel Bir Yaklaşım: Şırnak Kadın Eli Üretim ve İşletme Kooperatifi	7
Dicle Özcan Elçi	7
Dilek Özsoy.....	8
Cumhuriyetin 100. Yılında Cumhuriyetin Öncü Kadınlarının Anelik Deneyimleri	9
Eda Kılıç.....	9
Sürdürülemeyen Kalkınma Hedeflerinden Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Sürdürülen Kadına Yönelik Şiddet.....	10
Elif Cemre İZGİ	10
Azize Serap TUNÇER.....	10
Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Finansal Boyutunun Küresel Findex Araştırması Göstergeleri Üzerinden Değerlendirilmesi.....	11
Esin KILIÇ.....	11
Özel Sektör Çalışanlarında Bilinçli Farkındalığın İş Doyumu Üzerine Etkisi: İstanbul ve Ankara Örneği	12
Esra Pekduran	12
Parla Onuk	12
Kadın İş Gücünün Sürdürülebilir Kalkınma Planı Çerçevesinde Değerlendirilmesi.....	13
Fatma Budun.....	13
Fusun Yenilmez	13
Yeni Umutlarla Yeşeren Bir Yolculuk: Çankırı’da Göçmen Kadınlar	14
Filiz Balcı	14
Azize Serap Tunçer	14
Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV)’nin ve SİMURG Kadın Kooperatifleri Birliği’nin Instagram Hesaplarının Kurumsal İletişim Açısından İncelemesi.....	15
Funda Yalım.....	15
Merve Karavar.....	15
Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Barışın Yeniden Düzenlenmesi: Yerel Girişimcilikte Kadınların Rolü	16
Gökhan Ak.....	16
Mahremiyet Alanına Giren Sosyal Medya Gözetiminin Yol Açabileceği Kimlik Gelişim Sorunları : Haberlere Yansıyan Kadın “İnfluencer” Örnekleri.....	17
Güldane Nihan Bengül Akgül	17
Emine Öztürk	17
Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı	18
Meltem Kaygusuz, Hasan Bedir.....	18

Kadın Mültecilerin Türkiye'deki İş Yaşamı Kurallarına ve İnsan Kaynakları Politikalarına Uyumlarına İlişkin Bir Araştırma	19
Meriç Esat Bebitoğlu	19
Şenol Köroğlu	19
Zamanın İzleri: Çankırı'da Yaşlı Kadınların Yüzü ve Sürdürülebilir Geleceğe Doğru Adımlar	20
Nermin ŞİMŞEK	20
Azize Serap TUNÇER	20
Çalışma Hayatının Dikenli Yollarında Kadın Olmak	21
Nejmiye TOKER	21
Azize Serap TUNÇER	21
Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kadın Yoksulluğu ve Kadının İşgücüne Katılımı	22
Nurevşan KUÇLU	22
Fusun YENİLMEZ	22
Kadın Kooperatifleri Üzerine Bir Analiz : Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var	23
Olca Bige Aşkun	23
Uluslararası Kurumların Merceğinden Kadın Kooperatiflerine Küresel Bir Bakış	24
Radiye Funda Karadeniz	24
Değişimin Öncüleri Kadınlar: Ortak Fayda Yaratımı ile Sürdürülebilir Kalkınma	25
Refika Bakoğlu	25
Geçmişten Günümüze Reklamlarda Değişen	26
Toplumsal Cinsiyet Rollerini	26
Simay Özlü Diniz	26
Cinsiyet Eşitsizliği ve İşgücü Piyasa Yapısı: Türkiye Örneğinde Neoklasik Bir Yaklaşım	24
Yılmaz Aydın	24
Parla Onuk	24

COVID - 19, Sürdürülebilir Kalkınma ve Küreselleşmeye Etkileri

Çiğdem Üstün

Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları 1980'lerin sonundan beri hayatımızın bir parçası olmakla beraber, Soğuk Savaş'ın bitişinden günümüze sosyal ve beşerî bilim alanlarının hepsinde kullanım alanını genişletmiştir. COVID-19 pandemisi ile 2015'te kabul edilen ve 2030 yılına kadar ulaşılması hedeflenen Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının (SKA) akıbeti ve bu amaçlar altındaki 169 hedefin ne kadarına ulaşabileceği sorgulanır olmuştur. 17 ana başlık altında yoksulluğu ortadan kaldırmayı, çevreyi ve gezegeni koruma ile barış ve refah içinde yaşamayı amaçlayan evrensel bir eylem çağrısı olan SKA'lar devletlere kapsayıcı bir gündem sunmaktadır. Bu kapsayıcı gündem içinde yoksulluğun ve açlığın sonlandırılması, nitelikli eğitim, sağlık ve kaliteli yaşam, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyet eşitliği, eşitsizliklerin azaltılması, sorumlu üretim ve tüketim gibi COVID-19 pandemisinden doğrudan etkilenen amaçların yanında, pandemiyle beraber bir kez daha önemini anladığımız çevrenin korunması için kararlaştırılmış amaçlar da öncelik olarak vurgulanmaktadır. BM'nin de öncelikli gündemlerinden biri olan bu amaçları içeren Gündem 2030 hedeflerinin COVID-19 sebebi ile tutturulamaması ise sürdürülebilir kalkınmadan uzaklaşılacağı endişesini beraberinde getirmektedir. Pandemi ile insanlığın anlaması ve önemini hatırlaması gereken belli başlı meseleler sürdürülebilirlik tartışmaları içinde bir kez daha uluslararası gündemin üst sıralarına yerleşmiştir. Bu çalışmada tartışmalarda öne çıkan çalışma düzeninin değişmesi, ulaştırma ve lojistik pratiklerinin gözden geçirilmesi gerektiği, çevreyle uyumlu çözümlere duyulan ihtiyaç, gibi konular ele alınacaktır.

Kadın Kooperatiflerine Betimsel Bir Yaklaşım: Şırnak Kadın Eli Üretim ve İşletme Kooperatifi

Dicle Özcan Elçi

Kadın kooperatifleri son yıllarda kadının güçlenmesi, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadele, kadın yoksulluğunu azaltma, sürdürülebilir kalkınma, kırsal ve yerel kalkınmaya katkı gibi farklı işlevler ve konular üzerinden akademik ilgi nesnesi olmaya devam etmektedir. Bunda şüphesiz özellikle 2000'li yılların başından bu yana Türkiye'de yaygınlaşmaya başlayan kadın kooperatiflerinin kadınlar üzerinde ekonomik, toplumsal, bireysel/kişisel ve psikolojik birtakım olumlu etkiler sağlamış olmasının rolü büyüktür. Nitekim her ne kadar yeterli değilse de mevcut literatürde farklı disiplinler bağlamında ortaya çıkan akademik çalışmaların ortak sonuçlarından biri kooperatifçiliğin kadınlara istihdam yaratma, ev eksenli emeği ücretli emeğe dönüştürme, özgüven kazandırma, eğitim, bilinçlenme ve farkındalık kazandırma gibi kazanımlar sağladığıdır.

Bu ortak kabullerden yola çıkarak bu çalışmanın konusu Şırnak ili merkezinde faaliyet yürüten Şırnak Kadın Eli Üretim ve İşletme Kooperatifi'ne mensup kadınların faaliyetleridir. Çalışmanın amacı, kooperatife üye ya da ortak olan kadınların kooperatifçiliğe dair deneyimlerinden yola çıkarak olumlu-olumsuz değişimler ve eğer varsa ekonomik, toplumsal, bireysel ve psikolojik kazanımlarını görünür kılmaktır. Şırnak'ta halihazırda Cizre'de iki, Silopi, Merkez ilçe ve Uludere'de birer tane olmak üzere toplamda beş kadın kooperatifi mevcuttur. Ancak bu çalışma Şırnak ili merkez ilçesindeki tek kadın kooperatifi dahilinde faaliyet yürüten kadınları kapsamaktadır. Çalışmada sosyal bilimlerin nitel araştırma yöntemlerinden biri olan fenomenolojik yaklaşım ve durum çalışması yaklaşımları bir arada kullanılmaktadır. Çalışmanın örneklemini kooperatife üye ya da ortak olan 10 kadın oluşturmaktadır. Katılımcılarla yarı-yapılandırılmış soru formu aracılığıyla yüz yüze derinlemesine mülakatlar yapılmış olup, elde edilen veriler tematik ve betimsel analiz tekniği ile yorumlanmıştır.

Kadın kooperatiflerinin etkilerine odaklanan bu çalışmanın, Şırnak'ın TRC-3 bölgesine dahil olması sebebiyle kadın yoksulluğundan en fazla etkilenen ve ataerkil cinsiyet kültürünün yaygın olduğu kırsal alanlardan biri olması sebebiyle ilgili literatüre olumlu katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca Şırnak'ı da içine alan TRC3 Bölgesine mensup diğer illerdeki kadın kooperatiflerine dair daha önce hiçbir akademik çalışmanın yapılmamış olması da bu çalışmayı elzem ve önemli kılmaktadır.

TÜRKİYE'DE KADINA YÖNELİK SOSYAL POLİTİKALARIN TOPLUMSAL CİNSİYET ENDEKSLERİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRMESİ

Dilek ÖZSOY

Amaç ve Kapsam: Birleşmiş Milletlerin 2000-2015 dönemini kapsayan Binyıl Kalkınma Hedeflerinin devamı niteliğindeki Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri 2015-2030 dönemini içerecek şekilde düzenlenmiştir. 2015 yılında kabul edilen SKH'ler ile 2030 yılına kadar 17 ana hedef ve 169 alt hedefin gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu hedefler içerisinde yer alan “toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadın ve kız çocuklarının güçlenmesidir” hedefi sadece kendi amacı ile ilgili olmayıp diğer hedefler kapsamında da toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanarak, kadınlara yönelik sosyal politikaların bu eksende oluşturulmasını temel almaktadır.

Küreselleşen dünyada özellikle 2000'li yıllardan itibaren toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kaldırılmasına yönelik büyük ilerlemeler kaydedilmiş olmasına karşın bu ilerlemelerin istatistikler aracılığıyla ne aşamada olduğunun tespiti ve ülkeler arası karşılaştırmaların yapılması, ileriye dönük çalışmaların planlanması ve stratejilerin oluşturulması açısından önem taşımaktadır. Bu bağlamda Birleşmiş Milletler ve farklı uluslararası kuruluşlar kadın haklarının toplumsal yaşamdaki uygulamalarının ölçümüne yönelik çeşitli küresel endeksler oluşturmuştur. Ülkeler arası karşılaştırmalara olanak sağlayan bu endeksler ülkelerin kadın politikalarının değerlendirilmesinde önemli bir araç kabul edilmektedir. Bu çalışmada, Türkiye’de kadınlara yönelik sosyal politikaların uluslararası karşılaştırmalara olanak sağlayan çeşitli endeksler aracılığıyla ortaya konulması hedeflenmiştir.

Yöntem: Çalışmada betimsel analiz yöntemi kullanılmak suretiyle uluslararası alanda kabul gören 4 toplumsal cinsiyet endeks sonuçları kullanılmıştır. Verilerin tamamı çevrimiçi olarak idari kayıtlar aracılığıyla derlenmiştir. Çalışmada, ülkeler arası karşılaştırma yapılabilen Dünya Ekonomik Forumunun “Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurum Endeksi”, Birleşmiş Milletlerin “Cinsiyet Eşitsizliği Endeksi”, “Toplumsal Cinsiyete Dayalı Gelişme Endeksi” ve Dünya Değerler Araştırmasının “Temel Cinsiyet Normları Endeksi” verileri temel alınmıştır.

Bulgular: Çalışmanın sonuçları zaman serisi olarak Türkiye’nin endekse giren toplam ülke sayısı içerisindeki sıralamadaki yeri ve değişimi olarak her bir endeks için ayrı ayrı verilmiştir. Çalışmada; Türkiye’nin İnsani Gelişim Endeksi (İGE) sıralaması ile örtüşmeyen toplumsal cinsiyet endeks sıralamasına sahip olduğu,

Bazı endekslerde kadın istihdamının ve kadın erkek ücret seviyesindeki farklılaşmanın önemli bir bileşen olması nedeniyle Türkiye’nin endeks sıralamasında alt seviyede kaldığı görülmüştür.

Sonuç: Türkiye’nin toplumsal cinsiyet alanında yayınlanan endekslerde mevcut yapıdaki İGE seviyesine ulaşması için kadına yönelik sosyal politikaların bir bütün olarak ele alınması, özellikle işgücü piyasasında kadınların istihdama katılımını artıracak, kadın erkek ücret seviyesini eşitleyecek politikalara öncelik verilmesi gerekliliği önem kazanmaktadır.

Cumhuriyetin 100. Yılında Cumhuriyetin Öncü Kadınlarının Annelik Deneyimleri

Eda Kılıç

Cumhuriyet'in ilanı ile Türk toplumu ama bilhassa Türk kadını yeni bir devlet ve yeni bir toplum tesisi ile karşı karşıya kalmıştır. Cumhuriyetin ilk yılları, Kurtuluş Savaşı mücadelesinde gerek cephede gerekse cephenin gerisinde varlık gösteren kadınlar için bireysel ve toplumsal kazanımları elde ettikleri ve yurttaş olarak kabul edildikleri dönemdir. Bu dönemde toplumsal açıdan kadına biçilen en önemli rol, yeni nesilleri yetiştirecek güçlü ve kendini geliştirmiş anneler olmalarıdır. Savaşlar ve göçler nedeniyle nüfusun %20 azalması hem yurttaş sayısında hem de işgücüne katılım oranında olumsuz etkiye yol açmıştır. Bu doğrultuda modern ulus devlet inşasında kadınlardan beklenen çalışma hayatına katılmak ve iyi birer yurttaş yetiştirmek üzere dünyaya çocuklar getirmek olmuştur. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (1924) ile ilkokul tüm yurttaşlar için zorunlu hale getirilmiş, Medeni Kanun (1926) ise kadının bir birey olarak kabul edilmesi gerektiğinin yasal dayanağını oluşturmuştur. 1927'de kadınlara devlet memuru olma hakkı, 1930 yılında belediye seçimlerinde, 1934'te milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Dolayısıyla kadınlar, eğitim, siyaset ve istihdam gibi kamusal alanlarda görünürlük elde etmiştir. Kamusal alanda en fazla görünürlüğe sahip olan ve yeni nesillere modern, eğitilmiş, başarılı Türk kadını temsil eden öncü kadınlar ise mesleklerinde ilk olma özelliği ile bugün bile hayranlık uyandırmaktadır. Ancak bu kadınların mesleki başarıları tarihe damga vururken Cumhuriyet kadınına biçilen diğer bir rol olan annelik deneyimlerine dair spesifik bir anlatım söz konusu olmamıştır. Annelik deneyimleri; evlenip çocuk sahibi olmak, anneliği sonraki yaşlara ertelemek ya da çocuksuzluğu tercih etmek şeklinde olabilir. Ancak kariyer ve annelik yollarını birlikte yürüme de farklı annelik deneyimleri ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle çalışmada Safiye Ali, Selma Rıza, Remziye Hisar, Süreyya Ağaoğlu, Benal Arıman, Jale İnan ve diğer öncü Cumhuriyet kadınlarının annelik deneyimleri ele alınarak değerlendirilecektir.

Sürdürülemeyen Kalkınma Hedeflerinden Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ve Sürdürülen Kadına Yönelik Şiddet

Elif Cemre İZGİ

Azize Serap TUNÇER

Bölgesel veya küresel boyutta sürdürülebilir kalkınma için toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması toplumların en önemli gündemlerindedir. Cinsiyet eşitliğine verilen önem toplumların uzun yıllar kaderlerini ve gelişmişliklerini etkilemektedir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği beraberinde kadına yönelik şiddeti de getirmektedir. Kadına yönelik şiddet Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri, ulusal düzeyde yapılan planlar ve Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın Ulusal Eylem Planları gibi birçok farklı alanda ele alınmaktadır. Bu durum ulusal ve küresel düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadelenin önemini ortaya koymaktadır. Her yıl kadına yönelik şiddet konusunda çeşitli kurum ve kuruluşlar veri yayınları yapmaktadırlar. Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun 7/24 hizmet veren Ev İçi Şiddet Acil Yardım Hattı'na 2007-2021 yılları arasında 28 bin 198 arama gelmiştir ve gelen aramalara göre şiddete maruz bırakılan her 10 kişiden 8'i kadınlardan oluşmaktadır. Türkiye'de 2023 ekim ayında 32 kadın erkekler tarafından öldürülmüş ve kasım ayının ilk şüpheli kadın ölüm haberi ise 8 kasımda Çankırı'dan gelmiştir. Veriler çeşitlilik ve değişkenlik gösterse de görünen sonuç kadına yönelik şiddetin varlığını sürdürdüğü ve bu alanda yapılan çalışmaların artması gerektiğidir. Bu çalışmada da literatür taraması yöntemi kullanılarak Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinden toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına kadına yönelik şiddet incelenmiştir. Çalışmada Kadına yönelik şiddete vurgu yapmak ve şiddetin önlenmesi kapsamında önerilere yer verilmiştir. Türkiye'de de toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi için kurum, kuruluş ve STK'ların multidisipliner bir anlayış ile çalışması gerekmektedir. Ulusal düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması adına gerçekçi politikaların, uygulanabilir planların ve yasal mevzuatların etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir.

Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğinin Finansal Boyutunun Küresel Findex Araştırması Göstergeleri Üzerinden Değerlendirilmesi

Esin KILIÇ

Sürdürülebilir kalkınmanın önündeki engellerden biri ve çok boyutlu bir sorun olan toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin finansal boyutu, ayrımcı sosyal normların yanı sıra sosyoekonomik toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan, kadınların finansal içerilme ve finansal okuryazarlık düzeyindeki artış ile güçlenmesinin yalnızca finansal olarak değil, diğer sosyoekonomik alanlarda da toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini azaltabilme potansiyeline sahip olduğu göz önünde bulundurulduğunda, toplumsal cinsiyet eşit(siz)liğinin finansal ve sosyoekonomik boyutunun karşılıklı bir etkileşim içinde olduğu söylenebilir. Bu açıdan ülkelerdeki finansal içerilme düzeyinin cinsiyete göre dağılımının incelenmesine yönelik araştırmaların ve bu dağılımı iyileştirmeye yönelik politikaların önemi de artmaktadır.

Bu çalışma, yirmi dört Küresel Findex Araştırması göstergesi üzerinden, Türkiye’deki kadınların finansal içerilme/dışlanma ve finansal dijitalleşme düzeyleri ile COVID-19 dönemindeki finansal kırılganlıklarını Türkiye’deki erkekler ve çeşitli ülke gruplarında yaşayan kadınlarla karşılaştırarak değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca her bir gösterge için hesaplanan eşit(siz)lik endeksi ile Türkiye’deki toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin finansal boyutu ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgulara göre ücret geliri elde etme oranı açısından Türkiye’deki erkeklere ve diğer ülke gruplarında yaşayan kadınlara göre dezavantajlı olan Türkiye’deki kadınların tasarruf edebilme oranı karşılaştırma yapılan ülke gruplarındaki kadınlardan düşük, borçlanma oranları ise bu ülke gruplarındaki kadınlardan yüksek ya da onlara benzer düzeydedir. Erkeklere ve diğer ülke gruplarındaki kadınlara göre daha düşük oranda finansal hesap ve kredi/banka kartı sahibi olan Türkiye’deki kadınlar, tasarruflarını finansal sistemin dışında tutma ve finansal sistemden ziyade aile ya da arkadaşlardan borçlanma eğilimi içindedir. Ayrıca Türkiye’de mevcut ve gelecekteki masraflarını karşılamalarına yetecek paraya sahip olma hususunda endişe duyan ve COVID-19 salgını döneminde mali sıkıntı çeken kadınların oranının erkeklere göre daha yüksek olması, Türkiye’deki kadınların finansal açıdan daha kırılgan olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çalışmada elde edilen bir diğer sonuç ise finansal dijitalleşme açısından da Türkiye’nin toplumsal cinsiyet eşitliğine giden yolda karşılaştırmaya konu diğer ülke gruplarına göre geride olduğu şeklindedir.

Özel Sektör Çalışanlarında Bilinçli Farkındalığın İş Doyumu Üzerine Etkisi: İstanbul ve Ankara Örneği

Esra Pekduran

Parla Onuk

Son yıllardaki araştırmalarda bilinçli farkında olma halinin, zihinsel süreçleri daha dengeli ve sağlıklı kıldığı için çalışanların işletmelerdeki performansını arttırdığı ortaya konulmuştur. Aynı zamanda işletmelerin de bu sayede daha etkin faaliyet gösterdiği tespit edilmiştir. Bu çalışmada ise Ankara ve İstanbul örneği baz alınarak özel sektörde çalışan kadınların bilinçli farkında olma halinin iş tatminine yönelik etkisi araştırılmıştır. Katılımcı kadınların bilinçli farkındalık düzeyi arttıkça işten duydukları tatminin de arttığı görülmüştür. Ayrıca aldıkları ücrete yönelik memnuniyetleri arttıkça yine iş doyumları artmaktadır. Aksine 30 yaş üstündeki kadınların yaşlarının ilerledikçe iş tatminlerinin azaldığı tespit edilmiştir. Çalışma süresi 11-15 yıl olan kadın katılımcıların ise iş tatmin düzeyleri daha düşük çıkmıştır. Bu bulgular çerçevesinde kadınların istihdamını sürekli kılacak adımlar ve politikalar tartışılacaktır.

Kadın İş Gücünün Sürdürülebilir Kalkınma Planı Çerçevesinde Değerlendirilmesi

**Fatma Budun
Fusun Yenilmez**

Kadın; çok yönlü başarılarla yüzyıllardır imza atmış, toplum önünde ve toplumun geri planında pek çok vasfı her daim layıkıyla yerine getirmiştir. Ülkemizde de cinsiyetçilik ayrımcılıklarına rağmen kadın istediği başarıya ulaşmak adına savaşılmaya devam etmiştir. Cumhuriyetin ilanından sonra kadının idarede yer alabilmek için göstermiş olduğu mücadele sonucunda da, kadınlar 1930 yılında yerel, 1934'te de mahalli seçimlere katılma hakkı kazanmışlardır. Kadın kanunlarıyla aldığı haklar sonucunda başarılarına devam etmiş, hem seçme ve seçilme hakkıyla hem de yasal anlamda topluma liderlik de etmektedir. Cinsiyet eşitsizliği ve her türlü şiddete maruz kalan kadınlara ve kız çocuklarına toplumda gereken önemin verilmesi yönünde Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde bu konuya önemli yer verilmiştir. Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma hedefleri arasında bugünün yanında geleceğin de çevre, ekonomik ve sosyal açıdan devamlılığının sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaçlar dahilinde 2015 yılından 2030'a kadar 193 ülkede iyileştirilmesi gereken 17 hedefte belirlenen konular dahilinde çalışmalar yürütülmesi istenilmektedir. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinde belirtilen 17 hedeften 5. hedefin içerisinde yer alan toplumdaki kadınlara ve kız çocuklarına uygulanan cinsiyet üzerindeki baskılar ve bu yöndeki ulaşılmak istenilen durumlar belirtilmektedir. Kadın ve kız çocuklarına ayrıca geri kalan 16 hedefin alt maddelerinde de yer verilmektedir. Bu çalışmada Sürdürülebilir Kalkınma Amaçlarının 5. hedefin 5. maddesi olan liderlik ve karar almada Türk kadınının eğitim öğretim ve liderlikte topluma etkisi, çalışma çağındaki durumu gibi değişkenlerle 2023 yılındaki Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri doğrultusundaki durumu araştırılmak istenilmektedir.

Yeni Umutlarla Yeşeren Bir Yolculuk: Çankırı’da Göçmen Kadınlar

Filiz Balcı

Azize Serap Tunçer

Göç, insanlık tarihinin çok eski zamanlarından günümüze kadar gelen evrensel bir olgudur. İnsanlar savaş, afet ve ekonomik sebeplerden dolayı hızlanan bir göç akımına kapılmaktadırlar.

Türkiye göç olgusunu en yoğun şekilde yaşayan ülkeler arasındadır. Yapılan araştırmalar incelendiğinde Mülteciler Derneği’ne (2020) göre, ülkemizde 1.651.627 göçmen kadın vardır. Çankırı ilinde ikamet eden 210 göçmen olduğu belirtilmektedir. Fakat Çankırı’da ikamet izni olmadan yaşayan 1000’e yakın göçmen vardır. Bu göçmenler çoğunlukla Irak ve Afgan kökenlidir. Suriyeli göçmenlerin daha az olduğu görülmektedir.

Birleşmiş Milletlerin Sürdürülebilir Kalkınma amaçları incelendiğinde göçmen kadınların bu temel ilkeler çerçevesinden birden çok konuda eşitsiz durumda oldukları: ekonomik ve sosyal açıdan engellerle karşılaştıkları; sağlık, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının temininde yetersizlikler bulunduğu; toplumsal cinsiyet eşitsizliğine çok boyutlu olarak maruz kaldıkları; sağlıklı ve kaliteli bir yaşam sürdüremedikleri görülmektedir.

Kadınlar, göç sırasında insan tacirlerine muhatap kalabilmekte, istismara uğramakta, hem kendileri hem de çocukları biyopsikososyal açıdan olumsuz deneyimler yaşamaktadırlar. Göç eden kadınlar hem göçmen hem de kadın olarak iki farklı yönden dezavantajlı konumdadırlar. Kadınların göç ettikleri sırada yaşadıkları olumsuz durumlar, erkek bireylere göre çok daha fazladır. Kadınlık rollerine ilişkin sahip oldukları kültürel kodları, sığındıkları ülkenin ve yerel çevrenin kültürel kodlarıyla tam uyum içinde olmadığı noktalarda, haksız eleştirilere uğrayabilmektedirler. Bu yoksunluklar çerçevesinde kadınlar yalnızca fiziksel değil, aynı zamanda ruhsal yönden de zarar görmektedirler.

Bu araştırmada temel amaç, dünyanın öne çıkan yeni gerçeği olan göç olgusunun en başat figürlerinden biri olan göçmen kadının, göç alan ülkelerin sürdürülebilir kalkınma perspektifindeki rolüne dikkat çekmek; yeni çok kültürlü coğrafyalardaki birlikte yaşama pratiklerini değerlendirmek ve ülkemizde simgesel bir orta ölçek Anadolu kenti modeli olan Çankırı’nın yaşam koşullarının, bu kadınlar için taşıdığı anlam çerçevesini ortaya koymaktır.

Çalışma literatür taraması ve il yetkilileri ile görüşme ve yerinde gözlem teknikleri ile yürütülecektir. Bu süreçte göçmen kadınların, eğitim, istihdam, sağlık, barınma ve sosyal yardım konularında elde ettikleri imkanlar ve yaşadıkları sorunların analizi yapılacak ve kadın dostu bir kent olma perspektifinde Çankırı’nın göçmen kadın dostu özellikleri irdelenerek; sonuç önerileri geliştirilecektir.

**Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV)'nın ve SİMURG
Kadın Kooperatifleri Birliği'nin Instagram Hesaplarının Kurumsal
İletişim Açısından İncelemesi**
Funda Yalım
Merve Karavar

Bölgesel ve toplumsal kalkınmanın önemli araçlarından biri olarak görülen kooperatifler ortakları arasında dayanışma, iş birliği ve yardımlaşma duygularını temel alarak kurulmuş örgütlü yapılardır. Günümüzde kadınların toplumsal yaşamda ekonomik ve sosyal açıdan daha güçlü bir şekilde var olabilmelerinde kadın kooperatifleri önemli bir rol oynamaktadır. Özellikle 1999 depreminden sonra kadın girişimcilerin önderliğinde ilk olarak deprem bölgesinde başlayan kadın kooperatifçilik hareketi yıllar içerisinde tüm Türkiye çapında gelişerek devam etmiştir. Kadın kooperatifleri bir yandan istihdama katkı sağlayarak ekonomik anlamda zayıf durumda olan kadınlar için üretim ve gelir elde etme imkânı sunarken diğer yandan da kadınlara birçok konuda eğitim alma, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma olanağı sağlamaktadır. Ülkemizde kadın kooperatifçiliğinin gelişiminde iki önemli sivil toplum kuruluşu bulunmaktadır. Bunlardan biri Türkiye'de kadın kooperatifçiliğinin başlaması ve ilerlemesine katkı sağlayan Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı (KEDV) diğeri de kadın kooperatiflerinin kapasitelerini güçlendirme ve aralarındaki iletişimi ve iş birliğini artırma amacıyla kurulan Simurg Kadın Kooperatifleri Birliği (SİMURG)'dir. Her iki kuruluş da çalışma amaçları doğrultusunda birçok faaliyet gerçekleştirmekte ve hedef kitlelerine farklı iletişim araçlarıyla ulaşmaktadır. Bu araştırma KEDV ve SİMURG'un hedef kitleleri ile iletişim sürecinde Instagram hesaplarını hangi amaçla ve nasıl kullandığını incelemek gayesiyle yürütülmüştür. Nitel araştırma desenine göre yürütülen bu çalışmada söz konusu kuruluşların Instagram hesapları belirli kategoriler çerçevesinde içerik analizi yöntemi ile incelenmiştir.

Ekonomik Kalkınma ve Sosyal Barışın Yeniden Düzenlenmesi: Yerel Girişimcilikte Kadınların Rolü

Gökhan Ak

Kadınların yönetim ve girişimciliğin herhangi bir düzeyinde yeterince temsil edilmemesi, demokratik ve ekonomik bir açıyla sonuçlanıyor. Bununla birlikte, son küresel ekonomik gelişmeler, kadınların sürdürülebilir ekonomik kalkınma konuları açısından yerel ekonomik-siyaset katılımının artık normatif amaçlara değil, bunun yerine oldukça olumlu ekonomik-politik sonuçlara sahip olduğunu vurgulamaktadır. Zira toplumsal olarak çeşitli dezavantajlı grupların daha iyi ekonomik kararlar ve girişimlerde bulunduğu defalarca kanıtlanmıştır. Bu şekilde, kadınların işgücü piyasasına katılımı, kadın istihdamı, kadın kooperatifleri, kadınların güçlendirilmesi, kadın girişimciliği, sürdürülebilirlik ve sosyal kalkınma konularında bir ülkenin sürdürülebilir ekonomik kalkınmasında kadınların rolleri, kadınların sosyo-ekonomik konularda ekonomik ve kolaylaştırıcı güç ve yönlerini yeniden müzakere etmek için kesin ve gerçek fırsatlar sunmaktadır. Bu, özellikle kadınların ekonomik çıkarlarını yerel düzeyde temsil etmek gibi zorlu bir görev söz konusu olduğunda da geçerlidir. Dolayısıyla, kadınların girişimci veya kooperatifçi olarak yetenekleri, toplumsal ve toplumsal barışın güçlendirilmesinde hem yerel hem de kırsal kadın istihdamını yeniden düzenleme becerilerini şekillendiriyor. Bu yüzden, kadınların yerel girişimcilik politikalarına ekonomik katılımının, yerel halkın sürdürülebilir ekonomik kalkınmasıyla daha hızlı etkileşimde bulunmaları ve kamusal şiddete daha az eğilim göstermeleri açısından daha önemli olduğunu savunuyoruz. Keza bürokratik kısıtlamalar, çatışan öncelikler ve ekonomik-politik ve sosyal barış ortamlarında çalışmanın zorlukları nedeniyle kadınlara uygulanan sınırlamalara rağmen, yerel ekonomik kalkınmada kadınların rolünün teşvik edilmesi, yerel kalkınma gündemlerinde, planlarında ve programlarında yerel halkın pratik ekonomik ihtiyaç ve sorunlarına öncelik verilerek kamusal barışın sağlanmasını kolaylaştıracaktır. Tüm bu yönlerden yola çıkarak, bu çalışmanın temel amacı, kadınların yerel girişimcilikteki rolünün, ulusal düzeyde kamu barışının sağlanmasına yardımcı olmada önemli bir adım olarak sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve sosyal barışın mümkün olan en iyi şekilde yeniden düzenlenmesini nasıl sağlayacağını araştırmaktır.

Mahremiyet Alanına Giren Sosyal Medya Gözetiminin Yol Açabileceği Kimlik Gelişim Sorunları : Haberlere Yansıyan Kadın “Influencer” Örnekleri

Güldane Nihan Bengül Akgül

Emine Öztürk

“Gözetim” insanın varoluşu hususunda kendisini fark etme ve fark edilme, bilgiye sahip olma ve tanınmak isteme içgüdüleriyle insan olabilme bilincinin temel bir gereksinimidir. İnsan Lacan’ın ayna evresinde de değindiği üzere kendisini ancak yansımasının farkına vararak, aynadaki izdüşümü yani öteki üzerinden tanımlayabilir. Birey, aynada kendisini gözetleyen bilinç ile eş zamanlı olarak nesnel dünyada izdüşümünü gözetlemektedir. Gözlem süresinde bellek, bilinç, benlik, kimlik oluşmakta, değişmekte, dönüşmekte ve şekillenmektedir. (Kaçar, 2019) Çalışmamızdaki gözlem kavramı doğuştan gelen bir algılama ve taklit yoluyla bireysel olarak bilgi, beceri ve davranışsal ifade biçimlerini anlatmaya yöneliktir. Araştırmamızda bahsi geçen gözlem, kişinin kendi kendinin nesnesi olarak (kendilik nesnesi olarak) (Özdemir, Özdemir, Kadak, & Nasıroğlu, 2012) tanımlaması üzerine kurgulanmıştır.

Günümüzde ise gözlem kavramı oldukça farklılaşmış, teknolojinin gelişimi ile sebebiyle bireyin kişilik gelişimindeki gözlemler çeşitlilik kazanmıştır. Araştırmamızda yer alan sosyal medyaya, gözlem kavramı perspektifinden yaklaşmış ve karşılıklı gözetleme olgusu üzerine nesneleşen kişiliklerin, yapısı gereği manipülasyon olan sosyal ağlarda olumsuz etkilenebileceği varsayımı üzerine gidilmiştir. Çalışmamızda kişilik gelişiminin olumsuz etkilerini açıklayabilmek için mahremiyet kavramına değinilmiş ve bu kavram ile temellendirilmeye gayret edilmiştir. Çünkü sosyal medya da kişilerin günlük yaşantılarına dair yaptıkları paylaşımlar takip edilmektedir. Gerekirse takipçiler yaptıkları gözleme dayanarak ceza ve ödüller verilebilmektedir. Ceza sistemi spam, takibi bırakma ve olumsuz yorumlar şeklinde olabilirken; ödül sistemi ise beğeni, hediye gönderimleri ve destek yorumları şeklinde gerçekleşebilmektedir. Ne var ki, kişinin sosyal yaşantısındaki gerçekleşen gözetim olgusunda, kabul gören ve görmeyen davranışlar mahremiyet sınırlarını belirlemekte ancak sosyal medya da bu sınırlar oldukça bulanıklaşmaktadır.

Kişilik gelişimini sekteye uğratan mahremiyet alanının sınırlarının bulanıklaşması bireyin örtülü kimliği ile hesaplaşmasını zorlaştıracaktır. Örtülü kimlikte birey kendi değer yargıları ile baş başa kalır ve kişisel değerlerini, yaşam biçimini, inanışlarını vb. hayatına dair pek çok anlamı değiştirdiği zaman yaşayacağı hesaplaşma – çatışma mahrem sınırlarında “kayıt dışı” olarak kalacaktır. Bu kayıt dışılık, bireyin değişim kırılmalarında, travmalarında, hayatına yeni sayfa açmak istediğinde bireye unutmama hakkını verecektir ve geleceğine istediği ölçüde yön verme hakkını tanıyacaktır. Bireyin mahremiyet alanı sürekli olarak gözlemlenen bir hal aldığı vakit bireyin kendisine yabancılaşması kaçınılmaz olacak, serbest zamanında dahi sahne önünde olduğunu içselleştirecektir. Her an sahne önünde olmak bireyin “kendini tanıma” serüvenini, gerçekte ne istediğini, içsel hesaplaşmayı, yaptığından dönme hakkını ve dolayısıyla unutmama ve unutulma hakkını elinden alacaktır. Kişi artık kendisini geliştirme yeteneğinden mahrum olarak sabitleştirmiş bir nesne haline gelmiş olarak ele alınacaktır. Çalışmamız, yukarıda bahsettiğimiz sorunsallar üzere ortaya koyduğumuz bilişsel ve kişisel gelişim problemlerinin kadın kimliğini üzerine nasıl yansıdığını anlamaya çalışmak üzere şekillenmiştir. Kadının özellikle “influencer” olarak tanınan yani etkileyen kişi rolündeki kadınların kitle medyasına yansıyan kendi kimlik gelişimlerini sekteye uğratan gözetim döngüsünü söylem analizi yöntemiyle incelenmeye çalışılacaktır.

Üniversite Öğrencilerinin Toplumsal Cinsiyet Algısı

Meltem Kaygusuz

Hasan Bedir

Toplumsal cinsiyet eşitliği demokrasinin temel bir ilkesi olmanın yanı sıra sürdürülebilir kalkınmanın da öğelerinden birini oluşturmaktadır. Bu bağlamda toplumu güçlendirmenin ve geliştirmenin temelinde kadınların ve kadın haklarının güçlendirilmesi önemli bir unsur olarak yer almaktadır. UNESCO ve çeşitli kuruluşların da katkılarıyla eğitimi kapsamlı ve eşitlikçi bir hale getirmek ve yaşam boyu öğrenmeyi teşvik etmek amacıyla 2030' a kadar ulaşılması amaçlanan 17 maddelik Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri belirlemiştir. Bu hedefler kapsamında tüm öğrencilerin sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam becerileri, insan hakları, cinsiyet eşitliği, barış, küresel vatandaşlık, kültürel çeşitliliğe ve değerlere saygı ve toplumsal cinsiyet eşitliği gibi önemli birçok hedefe dayalı bütüncül bir eğitim yaklaşımıyla evrensel bir vatandaş kimliğine erişebilmesini desteklemektir. Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik var olan algıları ölçülerek kadına ve kadın haklarına yönelik bakış açılarını öğrenmek ve bu algıyı değiştirmede ve geliştirmede Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim'in ne denli önemli olduğunu göstermek amaçlanmaktadır. Çalışma, ayrıca öğrencilerin Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim'e yönelik bilgi ve farkındalık düzeylerini belirleyecektir. Üniversite öğrencilerine uygulanmış olan bu çalışmada veriler, daha önceden çeşitli çalışmalarda kullanılmış ve güvenilirliği sağlanmış iki adet anket ve açık uçlu sorulardan oluşan bir görüşme formu yardımıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler ışığında, kadınların ekonomik ve sosyal durumlarına ilişkin sürekli bir iyileşme görülmekle birlikte arzu edilen noktaya ulaşılmadığı görülmüştür. Bunun yanı sıra öğrenciler, Sürdürülebilir Kalkınma için Eğitim 'i ekonomik ve çevresel sorunlarla ilişkilendirdikleri ve Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri konusunda oldukça yetersiz oldukları sonucuna ulaşmıştır.

Kadın Mültecilerin Türkiye'deki İş Yaşamı Kurallarına ve İnsan Kaynakları Politikalarına Uyumlarına İlişkin Bir Araştırma¹

Meriç Esat Bebitoğlu
Şenol Köroğlu

Türkiye'de bulunan mültecilerin üçte ikisi kadın ve çocuklardan oluşmaktadır. Mültecilerin işgücü piyasasının emek yoğun sektörlerinde ve ağırlıklı olarak vasıfsız iş alanlarında (serbest meslek ve/veya geçici çalışma) çalıştığı tespit edilmiştir. Türkiye işgücü piyasasında geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, çalışma alanlarını ve ilişkileri bir ölçüde etkilemektedir. Benzer şekilde, mülteci perspektifinden bakıldığında, kadınların geleneksel rolleri istihdam fırsatlarını daraltmaktadır. Bu nedenle ağırlıklı olarak ev hanımı, çocuk veya yaşlı bakıcısı veya tekstil sektörü gibi kadınların yoğun olarak yer aldığı çeşitli sektörlerde çalışan mülteci kadınlar bulunmaktadır.

Çalışma kapsamında yapılan nitel araştırmada genel olarak mültecilerin, özel olarak kadınların Türkiye'deki iş yaşamına uyumları ve karşılaştıkları sorunlara ilişkin bir kesit ortaya konmaya çalışılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerinin yanı sıra; çalıştıkları iş yerindeki statüleri, sosyal güvence durumları, iş güvenliği ve işçi sağlığına uyum, çalışma süre ve koşulları, sosyo-psikolojik baskıya maruz kalıp kalmadıkları, haklarının gasp edilmesi durumunda muhatap bulup bulmayacakları, aldıkları ücretle hayatlarını idame ettirebilme durumu, ücretlendirme şekli iş kazası ve meslek hasatalığıyla karşılaşma olasılıkları odak grup çalışmasıyla ortaya konmaya çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde Türkiye'de bulunan kadın mültecilerin durumunu irdelenmesi ve geleceğe ilişkin çeşitli öngörülerin ortaya konması hedeflenmiştir.

¹ Bu çalışma Şenol KÖROĞLU, (2023), "Türkiye'deki Mültecilerin İş Dünyasının Kurallarına ve İnsan Kaynakları Politikalarına Uyumlandırılmasına İlişkin Bir Araştırma" İstanbul Nişantaşı Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, İstanbul, Yüksek Lisans Tezinden üretilmiştir.

Zamanın İzleri: Çankırı'da Yaşlı Kadınların Yüzü ve Sürdürülebilir Geleceğe Doğru Adımlar

Nermin ŞİMŞEK

Azize Serap TUNÇER

Yaşlı kadınlar, zamanın izlerini taşıyarak geleceğe ışık tutan bilgelik sembolleridir ve yaşlanma, biyolojik, psikolojik ve sosyal boyutlarıyla karmaşık bir süreç olup, kadınlar için toplumsal cinsiyet normları ve beklentileriyle birleşerek özgün zorluklar yaratmaktadır. 2022'de Dünya yaşlı nüfusu %9.8 iken, Türkiye'nin oranı %9.9'dur ve 184 ülke arasında 66. sıradadır. Türkiye'de yaşlı erkekler %8.6, kadınlar ise %10.9 oranındadır. Bu durum, kadınların daha uzun yaşaması ve kırsal alanlardaki aile yapısındaki yaş farklılıklarının bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Yaşlı nüfus dağılımıyla ilgili Çankırı verileri incelendiğinde, %16.9'luk yaşlı nüfus oranıyla Türkiye'de beşinci sırada yer almaktadır. İlde yaşlı erkek oranı %15.1, kadın oranı %18.8'dir. Türkiye genelinde yaşlıların hane halkı oranı %24.1 iken, Çankırı'da %34.7'ye ulaşmakta, bu hanelerin çoğunluğu tek kişilik yaşlı kadın hane halklarından (%71.2) oluşmaktadır. Kadın olmanın getirdiği yükleri taşımış olan bireylerin bir de yaşlılığın getirdiği yüklerle sosyal koruma şemsiyesine tam olarak sığınamamaları önemli bir politika boşluğudur. Çankırı'daki yaşlı kadın nüfusunun demografik özellikleri ve sunulan sosyal destek hizmetleri incelendiğinde, ilde halen iki huzurevi bulunması ve yaklaşık 130 yaşlıya hizmet verilmesi; bu yaşlıların da %48'inin kadınlardan oluşması ciddi bir yaşlı refahı sorununu ortaya çıkarmaktadır. Belediye bünyesindeki Yaşlı Koordinasyon Birimi ise temizlik gibi temel hizmetleri sağlayarak, yalnız ve bakıma muhtaç 260 yaşlıya hizmet vermektedir.

Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri kapsamında, sağlıklı yaşam koşullarını korumak ve her yaşta eşit yaşam ile sağlıklı olmayı benimsemek ve cinsiyet eşitliğini sağlamak ve tüm kadınların toplum içindeki yerlerini güçlü kılmak hedeflerinin yaşlı kadın nüfus özelinde etkin politikalarla ele alınması gerekmektedir. Bu çalışmada, Çankırı'da yaşayan yaşlı kadınların demografik özellikleri incelenerek, bölgedeki sosyal destek sistemlerinin etkinliğini değerlendirilmektedir. Çalışmada, literatür taraması yapılarak, Çankırı'nın kısıtlı sayısal verilerine katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda politika yapımcılar ve sosyal hizmet uzmanlarına, yaşlı kadınların yaşam kalitesini artırıcı öneriler sunulması hedeflenmektedir.

Çalışma Hayatının Dikenli Yollarında Kadın Olmak

Nejmiye TOKER

Azize Serap TUNÇER

Günümüzde toplumların yaşadığı en büyük sorunların başında işsizlik ve istihdam gelmektedir. Bu sorunun çözülebilmesi için uygulanacak çözüm yollarından biride toplumun bütün bireylerinin çalışma hayatına dahil edilerek toplumsal kalkınmayı sağlanmaktadır. Ancak toplumun kadına yüklemiş olduğu eş, anne ve ev kadını gibi roller nedeniyle kadınların istihdam oranı her zaman erkeklerin gerisinde kalmıştır. Toplumsal cinsiyet kavramıyla açıklanan bu beklentiler çalışma hayatında kadınları erkeklere karşı dezavantajlı duruma getirmekte, bu durum kadın işgücünü kullanamayan toplumlarda büyük ekonomik kayıplara neden olmaktadır.

Türkiye’de nüfusun %49,9’u kadınlardan %50,1’i erkeklerde oluşurken kadınların istihdam oranı %28 erkeklerin istihdam oranı %62,8 olarak karşımıza çıkmaktadır. Son yıllarda kadınların işgücü piyasasına dahil olma oranları artmış olmakla beraber, ülkemizde bu oran maalesef erkeklerin istihdamının yarısı kadardır. Çankırı ilindeki 2022 yılı kadın istihdam oranına bakıldığında %37,3 ile bölgeler arasında en yüksek 2. il grubunda yer almaktadır.

İş ve aile arasındaki dengeyi sağlamaya çalışırken “çocuk da yaparım kariyer de” diyen, evlerinin mutfağından çıkarak uluslararası büyük şirketlerin yönetiminde söz sahibi olmalarına kadar geçen süreçte yürüdükleri yollarda yaşadıkları zorluklarla mücadele eden çalışan kadınlar artık her sektörde başarıdan başarıya koşmaktadır. Çalıştıkça özgürleşen, kendini keşfeden ve para kazanan kadınlar hem ailelerine hem de ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları arasında yer alan nitelikli eğitim, insana yakışır iş ve ekonomik büyüme, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve eşitsizliklerin azaltılması başlıkları altında dezavantajlı durumdaki kadına yönelik sorunların çözümlenmesi hedeflenmiştir. Bu çalışmada kadınların çalışma hayatında karşılaştıkları cinsiyet ayrımcılığı ve eşitsizlik ile ekonomik, sosyal ve demografik engellere yer verilmiş, kadın istihdamı konusundaki politikalar incelenerek sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda konuyla ilgili önerilere yer verilmiştir.

Türkiye ve Avrupa Birliği'nde Kadın Yoksulluğu ve Kadının İşgücüne Katılımı

Nurevşan KUÇLU

Fusun YENİLMEZ

Her bireyin işgücü piyasasına katılımı, sadece ekonomik refahın değil, aynı zamanda toplumun genel refahının da belirleyicilerinden biri haline gelmiştir. Mesleki yeteneklere dayalı olarak istihdam edilen bireyler, kendi geçim kaynaklarını elde etme yeteneğine sahip olurken aynı zamanda toplumsal üretime ve ekonomik büyümeye de katkıda bulunurlar. Bu nedenle, eğitim ve mesleki gelişim olanaklarının adil ve geniş bir şekilde sunulması, herkesin kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarmasına ve toplumsal refahın artmasına olanak tanımaktadır. Bu toplumsal refahın artması işgücünde cinsiyet eşitsizliğinin ortadan kalkmasıyla ancak mümkün olacaktır.

AB, 1970'lerin ortalarından itibaren çıkardığı direktifler aracılığıyla çalışma hayatında kadınların korunması ve kadın-erkek eşitliğinin sağlanması konularında üye ülkeleri yönlendirmektedir. Çalışmanın odak noktası, AB'ye aday ülke statüsünde olan Türkiye'de çalışma mevzuatının AB direktifleriyle uyumlu olup olmadığını araştırmaktır.

Bu bağlamda, Türkiye'nin AB'de kadınların çalışma hayatındaki korunması ve cinsiyet eşitliğinin sağlanması konularında belirlemiş olduğu standartlarla uyumlu olup olmadığını değerlendirmek önemlidir. Çalışmanın amacı, Türkiye'nin bu alandaki mevzuatının AB normlarına uygunluğunu belirleyerek, kadın ve erkek arasındaki eşitliği teşvik etme çabalarının etkinliğini değerlendirmektir.

Kadın Kooperatifleri Üzerine Bir Analiz : Bir Elin Nesi Var İki Elin Sesi Var

Olcay Bige Aşkun

Ülkemizdeki bölgelerin kalkınması, refah düzeyinin artması için kadının temel aktör rolüyle çalışma yaşamına katılması gerekliliği tartışılmayacak bir gerçekliktir. İşgücü sağlanması anlamında kadının cesaretlendirilmesi ve üretici gücünü ekosisteme temel aktör rolüyle aktarması gerekmektedir. Kadın işgücünün ön plana çıkmasında Türkiye gibi ülkelerde öne çıkan en önemli modellerden biri kooperatifçiliktir. Kooperatifçilik kavram olarak, aynı amaç doğrultusunda gönüllü olarak bir araya gelen insanların dayanışma suretiyle oluşturduğu ve ekonomik güçlerini birleştirdiği bir işletme modelidir. Kadın kooperatifleri, hem kadınların sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarının çözümünde bir mücadele yöntemi olarak katkı sağlamakta hem de ülkemizin refah düzeyinin artmasına fayda üretmektedir.

Ülkemizde kooperatifçilik alanında ilk önemli gelişmeler, Atatürk önderliğinde 1920 ile 1938 yılları arasında Cumhuriyet Döneminde gerçekleşmiştir. Günümüzde Türkiye’de 7.422.994 ortağıyla, 30 farklı türde, 53.259 kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatifler faaliyet alanlarına göre, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı veya Çevre ve Şehircilik Bakanlığında birinin görev alanına girmektedir².

Türkiye’de kadın kooperatifleri ise; 2000’li yılların başında kurulmaya başlamış ve sosyal kalkınma anlamında çözüm geliştirmekte önemli rol üstlenmiştir. Kadın kooperatifi kadınların kurup işlettiği bir kooperatif türü olarak tanımlanır; ancak yasal statü ve yükümlülükler bakımından diğer kooperatiflerden farklı değildir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2022 verilerine göre Türkiye’de 702 kadın kooperatifinin yaklaşık 12 bin üyesi bulunduğu görülmektedir.³

Kooperatiflerin esas amacı; yeterli derecede iktisadi güce sahip olmayan gerçek kişilerin meslek ve geçimlerine ait ihtiyaçlarını karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle rasyonel bir şekilde ve ekonomik olarak karşılamak ve temin etmekten ibarettir. Özellikle kırsal kadın kooperatifleri bölgesel kalkınmaya ve dezavantajlı bölgelerin gelişmesine önemli faydalar sunan bir sosyal girişimdir. Bu kooperatiflerin desteklenmesi, kadınların ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan güçlenmesine yardımcı olurken, yerel ekonomilerin sürdürülebilirliğini de sağlamaktadır.

Bu çalışmada ülkemizde kadın kooperatiflerinin yaptıkları çalışmalar sistematik biçimde özetlenecek ve seçilen bir kooperatif özelinde, yapılan çalışmaların analizi gelecekte kurulacak yeni işbirliklerine yol göstermesi açısından paylaşılacaktır.

² www.ilo.org/wcms_615734

³ <https://www.aile.gov.tr/ksgm/haberler/bakanimiz-derya-yanik-kooperatifcilik-sistemi-kadinlarin-ekonomik-yonden-kalkinmasini-destekliyor>

Cinsiyet Eşitsizliği ve İşgücü Piyasa Yapısı: Türkiye Örneğinde Neoklasik Bir Yaklaşım

Parla Onuk

Yılmaz Aydın

Son yıllarda Türkiye, Küresel Cinsiyet Eşitsizliği endeksinde en düşük sıralanan ülkeler arasında yer almıştır. Bu çalışma, Türkiye'nin son 20 yılındaki ekonomik ve devlet politikalarını aydınlatarak, işgücü piyasasının ana belirleyicilerini ve kadınların bu piyasadaki rolünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, 2021 TÜİK tarafından yayımlanan Hanehalkı İşgücü Araştırması kullanılarak temel insan sermayesi modeli uygulanmıştır. Temel modeli destekleyen eğitim ve deneyim düzeyi arttıkça ücret de artmaktadır. Aynı zamanda, uyguladığımız genişletilmiş modeller, yüksek eğitim seviyesine sahip olmalarına rağmen kadınların erkeklerden daha düşük ücret aldığını göstermiştir. Aynı zamanda, bekar ve evli kadınların işgücüne katılma olasılıkları daha düşüktür. Dahası, özel sektörde çalışma ve yarı zamanlı çalışmanın ücreti azalttığını göstermektedir. Sektörler arasındaki farklar göz önüne alındığında, endüstri sektöründe çalışanların hizmet ve tarım sektörlerinde çalışanlardan daha yüksek ücret aldığı belirlenmiştir. Kadınların işgücüne katılımını inceleyen bir analiz, evli olma durumunun ve eğitim seviyesinin artmasının negatif bir etkisi olduğunu göstermiştir. Son olarak, Türkiye'de uygulanan neoliberal politikaların uçurumu derinleştirdiği işgücü piyasasında kadın olmanın dezavantajlarını tartıştık.

Uluslararası Kurumların Merceğinden Kadın Kooperatiflerine Küresel Bir Bakış

Radiye Funda Karadeniz

Neoliberal küresel ekonomik düzenin yarattığı eşitsizlik ve sisteme artan güvensizlik gerek 2008 Krizi gerekse de COVID-19 Krizi ile daha da görünür hale gelerek düzene alternatif arayışlarının daha yüksek bir sesle dile getirilmesine neden olmuştur. Bu bağlamda, amacı, sahiplik yapısı ve yönetimi ile şirketlerden farklı bir ekonomik örgütlenme modeli olan kooperatifler, bir alternatif model olarak küresel ekonomik gündemde ilgi odağı haline gelerek 'Kooperatifçilik Çağı'ndan söz edilmeye başlanmıştır. Bu süreçte dünyada üyelerinin sadece kadınlardan oluştuğu kadın kooperatiflerinin de sayısı giderek artmaktadır. Kadın kooperatifleri konusunda son yıllarda artan sınırlı çalışmalar bulunmakla birlikte, kadın kooperatiflerinin uluslararası kurumların bakış açılarından nasıl ele alındığını inceleyen çalışmalar bulunmamaktadır. Bu çalışma ise kadın kooperatiflerini destekleyen Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA), Birleşmiş Milletler (BM), Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve Dünya Bankası (DB) gibi uluslararası kuruluşların yayınladıkları raporlar ve yöneticilerinin açıklamalarını inceleyecektir. Bu kurumların kadın kooperatiflerine ataerkil kapitalizmi dönüştürecek bir model olarak mı yoksa 'kadın'ın küresel kalkınma gündeminde yer almaya başlamasıyla birlikte gündeme gelen kadının güçlendirilmesini piyasaya erişimle sınırlayan ve neoliberal düzeni onaran bir alan olarak araçsal bir anlayışla mı yaklaştığı tartışılacaktır.

Değişimin Öncüleri Kadınlar: Ortak Fayda Yaratımı ile Sürdürülebilir Kalkınma

Refika Bakoğlu

Kapitalist büyüme biçimleri ve küresel krizlerin yarattığı ekonomik, sosyal ve çevresel sorunlara çözüm arayışı alternatif ekonomi modellerini gündeme gelmesine yol açmaktadır. Özellikle Sosyal Ekonomi, Dayanışma Ekonomisi, Bilinçli Kapitalizm, Yeniden üreten kapitalizm (re-generative) ve Ortak İyi/Fayda Ekonomisi (Common Good) gibi modeller, mevcut sistemin aksine, tüm toplumun yararına hizmet eden, daha adil ve sürdürülebilir bir ekonomi yaratma potansiyeli gündeme getirmektedir. Ortak fayda yaratımı ile sürdürülebilir kalkınmanın sağlanmasına yönelik teori, yaklaşım ve modellere bakıldığında doğrudan kadınların değişimin öncüsü olma rolünü inceleyen bir çalışmanın varlığı tespit edilememiştir. Toplum Yararı Ekonomisi (TYE), ekonomik faaliyetlerin sadece maddi kazançlara odaklanmaması gerektiğini savunarak işletmelerin toplumsal ve çevresel sonuçlara nasıl katkıda bulunabileceğini vurgular (Felber, 2010). Ayrıca, alternatif yaşam biçimleri ve kooperatif ekonomi modelleri de sürdürülebilir kalkınma üzerinde önemli etkilere sahip olduğu ileri sürülmektedir (Altvater & Sekler, 2006). Ancak, bu modellerin geniş çapta benimsenmesini engelleyen faktörler ve bu alternatiflerin sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ne kadar etkili bir şekilde hizmet ettiği konusundaki eleştiriler de bulunmaktadır (Bauhardt, 2014). Sosyal ekonomi, Dayanışma Ekonomisi ve Ortak İyi Ekonomisi (OIE) gibi modeller, mevcut sistemin aksine, tüm toplumun yararına hizmet eden, adil ve sürdürülebilir bir ekonomi yaratma potansiyeli taşımaktadır. Feminist Ekonomi, cinsiyet eşitsizliği ve kadın emeği gibi faktörleri göz önüne alarak işletmelerin kadın liderliğini desteklemesi ve cinsiyet eşitliği konularında politikalar geliştirmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Smith, 2012). Ekofeminizm, çevresel sorunlara feminist bir bakış açısı getirerek, çevresel adaletsizliklerin cinsiyet temelli etkilerini vurgulamaktadır. Bu bağlamda önemli bir teorik yaklaşımdır, çevre sorunlarını cinsiyet, ekonomi ve ekoloji arasındaki derin bağlantıları anlayarak eleştirel bağlamda ele almaktadır (Salleh, 1984, 2017). Benzeri şekilde, mevcut ekonomik, siyasi ve kültürel sistemlere kök salmış olan mevcut yaklaşımların çevresel bozulmayı hafifletmede başarısız olduğunu ve sürdürülebilir bir medeniyeti başarmak için yetersiz kaldığını ileri sürerek yeni bir toplumsal sözleşmeye gereksinim olduğuna işaret eden çalışmalar bulunmaktadır (Pereira, 2012). Ancak yapılan detaylı yazın incelemesi, bu alternatif yaklaşım ve modellerde kadınların değişimin öncüsü olma potansiyelini değerlendiren, sürdürülebilir kalkınma ve ortak fayda yaratımındaki potansiyel rolünü doğrudan ortaya koyan çalışmalar konusunda boşluk olduğuna işaret etmektedir.

Bu teoriler, yaklaşım ve çalışmalar, kadınların değişimin öncüsü olarak sürdürülebilir kalkınmadaki rollerini anlamak için bir çerçeve sunmaktaysa da ortak değer yaratımı yoluyla sürdürülebilir kalkınmasındaki öncü rollerini tartışmada ve akademik kanıtlarla göstermede sınırlı kalmaktadır. Tüm canlı türlerinin özgürce nefes alabildiği bir dünyanın yaratılabilmesi için bu yönde çok daha fazla akademik tartışma ve araştırmanın yapılmasına acil gereksinim olduğu düşünülmektedir.

Geçmişten Günümüze Reklamlarda Değişen

Toplumsal Cinsiyet Rollerini

Simay Özlü Diniz

Bu çalışmada, özellikle reklamlar üzerinden toplumsal cinsiyet rollerinin değişimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Günümüzde en yaygın iletişim ve sosyalleşme araçlarından olan medya toplumsal cinsiyet rolleri üzerinde de etkili olmakta ve ana akım kültürü şekillendirmektedir. Kısaca, kültür gelecek nesillere aktarılan ve toplum tarafından paylaşılan değer, norm ve alışkanlıklar olarak tanımlanmaktadır. Bir ürün ise tasarlanırken yer aldığı kültürel ekosistemde anlam kazanır. Medya da ürünlerin tanıtımı işlevinin yanı sıra toplumda kültürün devamlılığını sağlaması yönüyle öne çıkmaktadır. Sosyalleşme araçlarından olan medya, bireylerin düşünceleri, değerleri, tutum ve davranışları üzerinde son derece etkilidir. Literatür çalışmaları, medyanın toplumda sosyal olarak edinilen geleneksel cinsiyet rollerini pekiştirerek önyargılara neden olduğunu göstermektedir. Televizyon, sinema, kitaplar, sosyal medya gibi mekanizmalarla ataerkil kültür medyada yeniden yaratılmakta ve patriyarka normleştirilmektedir. Bu çalışmada dünyada ve Türkiye'deki reklamlar üzerinden toplumsal cinsiyet değişiminin tarihçesi gösterilmek amaçlanmıştır. Geleneksel rolleri vurgulayan ve kadını güçsüz, pasif, edilgen gösteren eski reklamlardan, femvertising (feminist advertising) ve ardından erkeklerin ev işi rollerinde görüldüğü eşitlikçi reklamlara doğru bir geçiş görülmektedir. 1960'lardan günümüze (2023) uzanan süreçte toplam 49 reklamın analiziyle, reklamların cinsiyetçi perspektiften (16 reklam), femvertisinge (24 reklam) ve erkeklerin ev işlerinde, babalık rollerinde daha sıklıkla görüldüğü içeriklere (9 reklam) doğru evrildiği tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra güncel olarak sosyal (yeni) medyada ortaya çıkan erkek fenomenler ev işi, temizlik, yemek, babalık, çocuk bakımı gibi içeriklerle mutlu ve modern erkekliği inşa etmekte, eşitlik ve normallik pekiştirmektedir. Bu akım 7 erkek sosyal medya fenomeni üzerinden incelenmiştir. Buna benzer eşitlikçi içeriklerin, modernleşen ve kentleşen yaşam biçiminde kadını eve hapseden cinsiyetçi rollerin değiştirilmesinde ve egaliteryan bir toplumsal cinsiyet düzeni yaratılmasında etkili olduğu öne sürülmektedir.